

Jarosław Matysiak
Poznań

MATERIAŁY STEFANA ROSIŃSKIEGO
(1888–1964)
(P.III–150)

Stefan Leon Sławomir Rosiński urodził się 20 lutego 1888 roku w Radomiu, jako syn pracownika notarialnego Marcelego i Elżbiety z Czajkowskich. Po ukończeniu szkoły powszechnej w Radomiu kontynuował naukę w tamtejszym gimnazjum humanistycznym, skąd, po zaliczeniu 4 klas, przeniósł się w 1903 r. do cesarskiego Gimnazjum Aleksandrowskiego w Rydze, gdzie w lipcu 1907 r. uzyskał maturę. W okresie nauki gimnazjalnej należał do tajnej organizacji „Przyszłość”, którą kierował w latach 1905–1908.

W 1909 roku rozpoczął na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego studia z ekonomii politycznej. W 1910 r. przeniósł się na Królewski Uniwersytet Ludwika Bawarskiego w Monachium, gdzie kontynuował studia na Wydziale Nauk Ekonomiczno-Społecznych m. in. pod kierunkiem prof. Lujo Brentano oraz prof. Walthera Lotza.

Od 1909 r. był członkiem organizacji niepodległościowej młodzieży akademickiej Związku Młodzieży Polskiej – „Zetu”. Od roku 1910 należał do wyższego stopnia tej organizacji tj. do „Koła Braci” w Monachium. Pełnił także funkcję przewodniczącego Koła Zetowego i był członkiem Centralizacji tj. naczelnej władzy „Zetu”.

W maju 1914 r. uzyskał stopień doktora ekonomii na podstawie napisanej pod kierunkiem prof. Lotza pracy *Der Getreidehandel im Königreich Polen und die deutschen Getreidezölle*, która została wydana drukiem w 1916 r. W okresie I wojny światowej, z ramienia Naczelnego Komitetu Narodowego i Centralnego Towarzystwa Rolniczego (CTR) w Warszawie, brał udział w pracach naukowych (prowadzonych w Wiedniu i Krakowie) nad 3-tomowym dziełem *Die wirtschaftliche Annäherung zwischen den Zentralmächten und die wirtschaftliche Zukunft Polens*. W strukturach tegoż towarzystwa był kierownikiem Wydziału Społeczno-Ekonomicznego. W ramach działalności w CTR ukazała się pod jego współkierownictwem i redakcją monografia *Stosunki rolnicze Królestwa Kongresowego* (Warszawa 1918). W lipcu 1917 r. uczestniczył w Zjeździe Politycznym Wychodźstwa w Rosji w Moskwie i został wybrany do Komisji Organizacyjnej.

W grudniu 1919 r. zamieszkał w Poznaniu, gdzie w Ministerstwie Byłej Dzielnicy Pruskiej objął urząd Naczelnika Wydziału Polityki Gospodarczej, a od lutego 1920 r. został Szefem Departamentu Przemysłu i Handlu. Od września 1920 r. przeszedł na Uniwersytet Poznański (UP) i objął obowiązki zastępcy profesora na Katedrze Ekonomiki Szczegółowej i Polityki Ekonomicznej Wydziału Prawa i Nauk Ekonomiczno-Politycznych. We wrześniu 1923 r. objął zastępstwo Katedry Polityki Ekonomicznej. Stefan Rosiński wykładał na Uniwersytecie Poznańskim politykę handlową, naukę o pieniądzu i kredycie, historię doktryn

i metod ekonomicznych, a od 1938 r. także ekonomię polityczną. Poza tym, od 1928 r. wykładał ogólny kurs ekonomii politycznej na Wydziale Rolniczo-Leśnym UP.

W marcu 1930 r. został habilitowany jako docent ekonomiki i polityki ekonomicznej na Wydziale Prawa i Nauk Ekonomiczno-Społecznych UP na podstawie rozprawy *Problem działania cel w teorii ekonomii* (Poznań 1929).

Podjął też zajęcia dydaktyczne w nowo powstałej w 1926 r. Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu (WSH), przemianowanej w październiku 1938 r. na Akademię Handlową w Poznaniu (AH). W listopadzie 1934 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym ekonomii społecznej w WSH i powołany na Katedrę Nadzwyczajną Ekonomii Społecznej tej uczelni. W maju 1939 r. objął obowiązki zastępcy prorektora AH. Do 1939 r. Stefan Rosiński wykładał w WSH/AH naukę o pieniądzu i kredycie, a od 1938 r. także ekonomię polityczną. Brał udział w pracach Kuratorium uczelni – organu podejmującego decyzje w sprawach organizacji studiów, wyposażenia i finansów.

Uczestniczył także w pracach Komisji Morskiej Instytutu Bałtyckiego. W latach 1929–1935 był radcą Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu.

Po wybuchu II wojny światowej, jesienią 1939 r. poprzez niemiecki obóz przejściowy dla wysiedlanej ludności polskiej, został przesiedlony do Generalnego Gubernatorstwa, gdzie do końca wojny pracował w Krakowie, w Zarządzie Głównym Banku Emisyjnego w Polsce.

Wiosną 1945 r. Stefan Rosiński powrócił do Poznania i podjął zajęcia na UP i AH. Obok kontynuowania przedwojennych wykładów na obydwu uczelniach, wykładał ponadto na UP politykę ekonomiczną. W lipcu 1945 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym ekonomii politycznej na Wydziale Prawno-Ekonomicznym UP, a w latach 1949–1952 prowadził jako dyrektor wspólnie z prof. Janem Zdzitowieckim Zakład Nauk Ekonomicznych. W 1954 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego UP. We wrześniu 1960 r. przeszedł na emeryturę.

W lipcu 1945 r. na podstawie uchwały Rady Profesorów Akademii Handlowej w Poznaniu otrzymał tytuł profesora zwyczajnego (zatwierdzenie uchwały przez Ministra Oświaty nastąpiło w październiku 1945 r.). W latach 1945–1950 kierował na tej uczelni Katedrą Ekonomii Politycznej. Od września 1945 r. do sierpnia 1949 r. pełnił również obowiązki Prorektora. Był także stałym, aktywnym członkiem Rady Profesorów, mającej w swojej pieczy problemy organizacji studiów, treści nauczania, pracy wychowawczej z młodzieżą oraz doboru kadry nauczającej.

W roku akademickim 1950/1951, po przekształceniu Akademii Handlowej na wielowydziałową Wyższą Szkołę Ekonomiczną, pełnił funkcje dziekana nowo utworzonego Wydziału Handlu. Zorganizował i uruchomił także Katedrę Finansów i Kredytu, którą kierował do marca 1952 r. Uczestniczył także w pracach Kuratorium. W marcu 1952 r. WSE rozwiązała z nim stosunek służbowy z powodu braku „klasowego” ujęcia treści prowadzonych wykładów.

W latach 1920–1923 i 1933–1939 Stefan Rowiński był redaktorem działu ekonomicznego w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym”, a w latach 1946–1948 redaktorem „Roczników Akademii Handlowej w Poznaniu”. Był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (PTPN) (w latach 1921–1964 członkiem zwyczajnym, od 1927 r. członkiem Komisji Nauk Społecznych PTPN, 1945–1947 członkiem Komisji Rewizyjnej PTPN, od 1958 r. członkiem Wydziału Historii i Nauk Społecznych

PTPN). Od 1946 r. był członkiem Oddziału poznańskiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i uczestniczył w Radzie Naukowej tej organizacji w Warszawie.

Otrzymał: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości (1928), Medal Niepodległości (1931), Brązowy Medal za Długoletnią Służbę (1938) oraz odznakę „Za walkę o Szkołę Polską”.

Publikacje naukowe Stefana Rosińskiego obejmują zarówno prace o treści ogólnej (*Emigracja polska na zachodzie Prus w świetle cyfr*, 1910), prace o charakterze teoretycznym i ogólnoeconomicznym (*Problem działania cel w teorii ekonomii*, Poznań 1929), jak i pozycje poświęcone specjalistycznym zagadnieniom: rolnictwa (*Struktura własności ziemskiej na Litwie i Rusi*, Warszawa 1919), handlu wewnętrznego i zagranicznego (*Wewnętrzny handel zbożem*, 1913; *Nowe prądy w polityce gospodarczej*, 1938) oraz gospodarki pieniężnej (*Pieniądz a dobrobyt*, Poznań 1939). Z dalszych publikacji prof. Rosińskiego zasługuje na uwagę praca *Fundamentalne podstawy myślenia economicznego*, (1948), w której omówił problem charakteru i granic poznania w nauce ekonomii współzależności zjawisk economicznych oraz roli czasu w badaniach rzeczywistości gospodarczej. Opublikował także liczne artykuły, recenzje i noty bibliograficzne.

Od 1916 r. był żonaty z Zofią z Dziurzyńskich (1886–1979), artystką malarką. Małżeństwo było bezdzielne. Zmarł w Poznaniu 16 grudnia 1964 r. i pochowany został na cmentarzu junikowskim.

Materiały po Stefanie Rosińskim zostały pozyskane w darze przez PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu od Andrzeja Brzeckiego w roku 2010 (ks. nabytków „B” nr 321). Spuścizna została uporządkowana i zinwentaryzowana przez Jarosława Matysiaka w 2012 r. Rozmiar zespołu wynosi 0,10 mb. Spuścizna zawiera materiały z lat 1896–1978. Została podzielona na 4 zasadnicze grupy zgodnie z metodami przyjętymi w PAN Archiwum w Warszawie.

Grupa I – licząca 6 jednostek archiwalnych, zawiera materiały: warsztatowe, działalności organizacyjno-naukowej, zawodowej, redakcyjnej, społecznej z lat 1917–1960. Do uporządkowania zastosowano układ chronologiczny i rzeczowy. Umieszczone zostały tutaj m. in. notatki, zapiski twórcy spuścizny, wykazy i wypisy z literatury oraz materiały z okresu pracy na Uniwersytecie Poznańskim/Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w Wyższej Szkole Handlowej/Akademii Handlowej w Poznaniu, Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu.

Grupa II, licząca 8 jednostek, zawiera materiały biograficzne z lat 1896–1963. Są to: m. in. życiorysy, kwestionariusze i wykaz prac własnych, świadectwa szkolne; paszporty, legitymacje, dyplomy, nominacje, dokumenty dotyczące stanu zdrowia.

Nieliczna korespondencja wychodząca i wpływająca z lat 1916–1954, zgromadzona w Grupie III, składa się z 2 jednostek. Kopie pism wychodzących oraz listy wpływające ułożono alfabetycznie. Korespondencję wychodzącą zaopatrzone w aneksy.

Grupa IV załączniki, składa się tylko z jednej jednostki zawierającej książeczki i obrazki religijne z lat 1935–1978.

W PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu spuściznie nadano sygnaturę P.III–150. Inwentarz liczy 17 jednostek archiwalnych. Dołączono do niego 1 aneks.

Źródła i bibliografia

1. Materiały Stefana Rosińskiego, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu, P.III–150, j. a. 3, 4, 12.
2. Rosiński Stefan Leon, [w:] *Czy wiesz kto to jest?* (pod red. S. Łozy), Warszawa 1938, s. 628.
3. Zbigniew Zakrzewski, Stefan Rosiński 1888–1964, „Roczniki Ekonomiczne” 17:1964/65, s. 353–355.
4. Tegoż, Prof. dr Stefan Rosiński, „Kronika Miasta Poznania”, 1965, nr 3, s. 73–75 (fot.).
5. Tegoż, Rosiński Stefan Leon (1888–1964), [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 32, 1989–1991, s. 94–95.
6. Tegoż z Zenobią Knakiewicz, Stefan Rosiński 1888–1964, [w:] *Byli wśród nas. Wspomnienia i biogramy* (red. Z. Knakiewicz), Poznań 2001, s. 161–164.
7. Jan Zdzitowiecki, Stefan Rosiński 1888–1964, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny”, 27:1965, z. 1, s. 357–358.

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

pozycja inwentarza

I. Materiały warsztatowe, działalności organizacyjno-naukowej, zawodowej, redakcyjnej, społecznej	1–6
II. Materiały biograficzne	7–14
III. Korespondencja	15–16
A. Korespondencja wychodząca	15
B. Korespondencja wpływająca	16
IV. Załączniki	17
Aneks	1

I. MATERIAŁY WARSZTATOWE DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNO-NAUKOWEJ, ZAWODOWEJ, REDAKCYJNEJ, SPOŁECZNEJ

1. Polityka handlowa, zagadnienia handlu, przemysłu, statystyki, rolnictwa na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. i w początkach XX w.
Wykaz literatury polskiej do wykładów, wypisy z literatury niemieckiej, notatki, zapiski
Po 1917–1920 i b. d., rkp., masz., j. niem., pol., l., k. 45
2. Uniwersytet Poznański Wydział Prawno-Ekonomiczny, Wydział Rolniczo-Leśny
Regulamin, spis wykładów w latach 1920–1929, korespondencja
1920–1960, rkp., masz., l. i sz., k. 65 +s. 6
3. Wyższa Szkoła Handlowa w Poznaniu/Akademia Handlowa w Poznaniu
Protokół zdawczy gotówki i dokumentacji finansowej, korespondencja
1930–1954, rkp., masz., j. niem., pol., l., k. 34
4. Departament Przemysłu i Handlu Ministerstwa byłej Dzielnic Pruskiej
Korespondencja
1919–1920, rkp., masz., l., k. 11

5. *Stosunki Rolnicze Królestwa Kongresowego*

„Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”

Projekt okładki czasopisma, zaproszenia do przedpłaty na rok 1922, korespondencja dotycząca współpracy

1917–1922, rkp., masz., druk., l., k. 20

6. Centralne Towarzystwo Rolnicze

Zaświadczenie, program zebrań, korespondencja

1917, 1919–1920, rkp., masz., druk., l., k. 11

II. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

7. Życiorysy, kwestionariusze, wykazy prac własnych

1924–1933 i b. d., rkp., masz., j. ang., niem., pol., l., k. 25

8. Dokumenty osobiste

Akt urodzenia, świadectwa: dojrzałości (i odpisy), uregulowania służby wojskowej, certyfikat ukończenia kursu językowego; odpisy skrócone: urodzin, zawarcia małżeństwa, fotografie

1896–1944, rkp., masz., druk., j. ang., niem., pol., ros., l., k. 22, fot. 4

9. Jw.

Pasaporty, legitymacje, książeczka wojskowa, przepustki, pozwolenie, zaświadczenia, wyciągi, poświadczenia

1908–1946 i b. d., rkp., masz., druk., j. niem., pol., ros., l. i sz., k. 50

10. Uniwersytet Lwowski

Uniwersytet Ludwika-Maximiliana w Monachium

Indeksy, świadectwa odejścia, dyplomy doktorski, druki, korespondencja

1907–1914, rkp., masz., druk., j. łac., niem., pol., l. i sz., k. 65+s.16+32

11. Dyplomy, korespondencja

1914–1958, rkp., masz., druk., j. łac., niem., pol., l., k. 13

12. Nominacje, powołania, umowy, podziękowania, notki prasowe o nominacjach 1920–

1960, rkp., masz., druk., l., k. 45

13. Sprawa mianowania profesorem zwyczajnym

Notatka dla pamięci. W sprawie wypadków, towarzyszących wnioskowi o mój awans, czyli mianowanie na profesora zwyczajnego; referat prof. Edwarda Taylora przedłożony Komisji powołanej do rozpatrzenia wniosku o mianowanie S. R. prof. zwyczajnym, korespondencja 1945, 1963 rkp., masz., l., k. 19

14. Materiały dotyczące stanu zdrowia

Świadectwo zdrowia, zdjęcia rentgenowskie, korespondencja

1913–1925, rkp., masz., j. niem., pol., ros., l., k. 6, fot. 2

III. KORESPONDENCJA

A. Wychodząca

15. Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki

1954, rkp., masz., l., k. 12

B. Wpływająca

16. Instytucje B–T i nadawca nierozpoznany

1916–1954, rkp., masz., druk., j. ang., niem., pol., l., k. 20, zob. aneks 1

IV. ZAŁĄCZNIKI

17. Książeczki i obrazki religijne

1935–1978 i b. d., rkp., druk., j. ang., pol., włos., l. i sz., k. 43+ s. 280+

s.VIII+ s. 368+s. 478

ANEKS 1

J. 16. Korespondencja wpływająca. Instytucje B–T i nadawca nierozpoznany

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu	1919	1.1
Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki	1954	1.2
„Ilustrowany Kurier Codzienny”	1929	1.1
Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu	1925	1.1
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk	1927	1.1
Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich	1928	1.1
„Who ' s Who in Central and East Europe”	1933	1.1+zał.
Nadawca nierozpoznany	1916	1.1